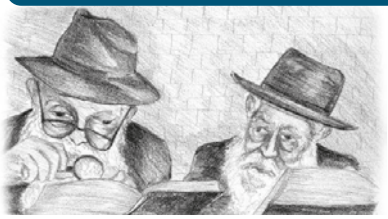
כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת צו ■ שבת הגדול ■ ז' ניסן ה'תשפ"ג ■ 29.03.2023 ■ גליון מס' 728

כל מאמץ בענייני תורה ומצוות, אף שהוא חובה בפני עצמו, מרחיב את הצינורות לקבלת ברכות ה' לכל אחד ואחד מבני המשפחה.
הרבי מלובביץ'.

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

אכילת מצה ואיסור החמץ
ב'הגדה של פסח' אנו שואלים: "מצה זו שאנו אוכלים על שום מה?" ואנו...
המשך בעמ' 2

שו"ת חורף
רכישת חמץ לאחר שכבר מינה את הרב כשליח למכירת החמץ
יומיים לאחר מכירת חמץ, קיבלתי שני בקבוקי וויסקי, האם הם כלולים?...
המשך בעמ' 3

לכל בני אהרן
כאשר התורה מתארת את מצוות הקרבת הקורבנות השונים, היא גם...
המשך בעמ' 4

סיפור לשבת
כשלא שואלים גם לא דורשים!
כאשר היה רבי צבי הירש ברלינר זצ"ל רב במאנהיים, שנה אחת לא...
המשך בעמ' 5

שביבים
- למי מכרו גדולי ישראל את חמצם
- תנו ה"שיריים" לרבי ברוך...
- והעגל נשאר עגל
- מה שלום היהודים בארצך?

המשך בעמ' 7

כח התורה לתקן את החטא
"זאת התורה לעולה... ולזבח השלמים" מבאר רבינו אור החיים...
המשך בעמ' 9

עלייה לארץ ישראל במקום אכילת פת אורז
פעם שאל רב את מרן הראשון לציון, הרב מרדכי אליהו זצ"ל על אלה...
המשך בעמ' 9

התקשרות לרבי - על שום מה?

/ הרב יוסף גרליצקי*

גמרא ידועה היא במסכת בבא בתרא (קטז, א) "דרש ר פנחס בן חמא כל שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים שנאמר ... ואיש חכם יכפרנה". והביא הרמ"א דין זה להלכה בשו"ע סוף סימן שלה "שמי שיש לו חולה בביתו ילך אצל חכם שבעיר שיבקש עליו רחמים".

דין זה אומר דרשני: הרי כל יהודי ודאי מתפלל עבור יהודי אחר הנמצא בצרה, וודאי כל כל התפילות נשמעות, ומה טעם החובה ללכת אצל החכם דוקא שיתפלל? ומהי הדגשת הרמ"א שהוסיף "חכם שבעיר" דוקא?

בפנימיות הדברים, משמעות "חולה" אינו דוקא חולה בגשמיות, אלא כל אדם שחסר לו, ולכל אחד מאיתנו הרי חסר, לא רק בגשמיות אלא גם ובעיקר ברוחניות. גם יהודי שעוסק כראוי בעבודת ה' באופן שלום, בלימוד תורה ובקיום מצוות, עדיין חסר הוא. כדי להבין מהו אותו חיסרון, יש להתבונן בפרשיות שקראנו בתורה בשבועות האחרונים: כאשר לומדים בעיון את נושא הקמת המשכן, בעיקר על-פי פירוש רש"י מאור עינינו, מתחדדת שוב הדגשת התורה העוברת כחוט השני לכל אורך פרשיות אלו - שכל הקמת המשכן תלויה וקשורה באופן בלתי נפרד במשה רבינו. לא רק שמשה רבינו הוא עמוד התווך שבו ועל-ידו מתרחש כל תהליך בניית המשכן, אלא שבלי "מעשי ידיו של משה" עצמו, אין כל אפשרות לכלל ישראל לבנות את המשכן.

וכך כתב זאת רש"י בפרשת פקודי (לט, לג), כאשר "ותכל כל עבודת משכן אוהל מועד, ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה .. ויביאו את המשכן אל משה", מפרש רש"י "שלא היו יכולין להקימו ... ומשה העמידו", ואמר הקב"ה למשה "עסוק אתה בידך והוא נזקף וקם מאליו". ובהמשך מדגיש רש"י (לט, מג): "ויברך אותם משה - אמר להם, יהי רצון שתשרה שכינה במעשי ידיכם, ויהי נועם ה' אלוקינו עלינו וגו', והוא אחד מאחד-עשר מזמורים שבתפילה למשה".

והלוא פלא הוא, שלאחר שבני ישראל התנדבו בשמחה מעל ומעבר עבור בניית המשכן וכליו, וטרחו בזריזות על הקמתו על פי כל מה שנצטוו, עדיין לא היתה שום אפשרות להקים את המשכן ולהביא להשראת השכינה במשכן, עד שמשה רבינו ישתף את עצמו בכל העבודות שעשו בני ישראל, ואמר "ויהי נועם ה' אלוקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו"; רק אז, כאשר כל העבודות נעשות יחד עם משה והופכות להיות גם מעשי ידיו של משה - אז אפשר לפעול "שתשרה שכינה במעשי ידיכם".

כלומר: גם כאשר היהודי עושה כל שביכולתו בעבודת ה' ובקיום התורה והמצוות, עליו לדעת שעל-מנת ש"תשרה שכינה במעשי ידיו", כלומר, כדי להגיע למטרה ולתכלית, שהיא המשכת האור האלוקי בגשמיות העולם, אין הוא יכול לעשות זאת בכוחות עצמו - עליו להיות מקושר ומחובר ל"משה רבינו", שרק על-ידי הקשר עימו ושיתופו בעבודתו, ניתן להגיע לתכלית זו - השראת השכינה בגשמיות העולם. זוהי הסיבה לחשיבות העצומה של ההתקשרות לצדיק בתורת החסידות, שכן כל העבודה ה' של יהודי באהבה וביראה ובקיום התורה ומצוות בהידור, איננה יכולה להגיע לתכליתה, בלי ההתקשרות ל"משה רבינו" שבדורו (כפי שנאמר בתיקוני זוהר (תיקון ס"ט) ש"אתפשטותא דמשה בכל דור ודור"), שהוא "אנוכי עומד בין ה' וביניכם" (ואתחנן ה', ה') ומחבר את נשמות ישראל לאבינו שבשמים. זהו בעומק הדברים, משמעות ההלכה של "ילך אצל חכם שבעיר". אדם חולה הוא "חסר", שכן גם כאשר הוא עושה "ככל אשר ציוה ה' את משה", עדיין אינו יכול לפעול את תכלית עבודתו אם לא "יילך אצל חכם"; הוא מוכרח להיות בהתקשרות וחיבור ל'חכם', צדיק הדור, שרק

בכוחו להביא את עבודת היהודי לשלימות, שתשרה שכינה במעשי ידיו, וממילא ירפא מחסרונו ו"מחלתו", ויוכל להביא קדושה לעצמו ולעולם.

וזוהי ההדגשה, שצריך להיות דוקא "חכם שבעיר" - כלומר יש להתקשר ולהתחבר ל'חכם' שכזה, שאיננו מסתגר רק בד' אמותיו של תורה ותפילה, אלא מצוי בתוככי ה"עיר", ה'רחוב' וה'חוץ', ומסור כל ימיו לכל אחד מבני ישראל גם כאשר הם נמצאים ב"רחובה של עיר", מעורר עליהם רחמים ועוסק עימם תדיר לרוממם ולחזקם. זהו ה"חכם", ה"משה רבינו שבדור", שאליו יש להתחבר ולהתקשר, כדי שתשרה שכינה במעשי ידינו ונוכל למלא את תכלית כוונת הבריאה. אלא שהתנאי להתקשרות זו היא כמובן, ראשית כל, "ככל אשר ציוה ה' את משה כן עשו בני ישראל את העבודה", לקיים את רצון ה' בדיוק כפי שנצטווינו על-ידי משה, ורק אז כאשר מתקשרים ומתחברים לצדיק הדור, "וירא את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר ציוה ה'", אזי משתתף הצדיק עימנו בעבודתנו, מברך אותנו, ומביא כל אחד ואחד מאיתנו לשלימותו האמיתית, "ויהי נועם ה' אלוקינו עלינו ומעשי ידינו כוננהו", במהרה בבניין בית המקדש השלישי בעגלא דידן ובזמן קריב.

* רב מרכז תל אביב ושליח הרבי לתל-אביב יפו

אכילת מצה ואיסור החמץ

/ הרב יעקב הלוי פילבר

ב'הגדה של פסח' אנו שואלים: "מצה זו שאנו אוכלים על שום מה?" ואנו משיבים: "על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ" [שמות לט], ועם זאת נראה שאין זו הסיבה היחידה לאכילת המצה, שהרי עוד בהיותם במצרים הקדימה התורה את מצות אכילת המצה [שמות יב יח] לסיפוק הבצק שלא הספיק להחמיץ, משמע שלמצות אכילת המצה יש סיבה נוספת שקדמה לעוגות־המצות שהוציאו ממצרים. מכאן שבמצות אכילת המצה ואיסור החמץ יש יותר מאשר "זכר ליציאת מצרים", מונחת בה תמצית ההתנהגות של היהודי לפי התורה:

כשאנו מדמים את האדם לחמץ ולמצה אנו רואים שיש דמיון בינם, שניהם מורכבים משני דברים, הבצק עשוי מקמח ומים וכך האדם מגוף ונשמה, הקמח מקביל לגוף והמים שנמשלו לתורה דומה לנשמה, והנה קמח לבד ומים לבד אינם מחמיצים, וכן גוף לבד ונשמה לבדה אינם חוטאים, רק ההרכבה של השנים יוצרת את הפוטנציאל, בבצק את החמץ ובאדם את היצר, ולכן במקורות חז"ל מסמל החמץ את יצר הרע, וכך מכנים אותו: "השאור שבעיסה". אלא שיש כאן דבר תמוה: מצד אחד התורה מחמירה מאוד באיסור החמץ, והיא אינה מסתפקת לאסור אותו באכילה או בהנאה, אלא הוסיפה עליו גם איסור "בל יראה ובל ימצא", שאינו מצוי בשום איסור אחר, והכל כדי להרחיק את האדם מן העבירה. ואם עד כדי כך חששה התורה לאיסור חמץ היה עליה דבר ראשון לאסור לפני כל המאכלים האחרים את המצה, שהיא המצרך בעל הסיכון הגדול ביותר שעלול שיהיה בו חמץ, שהרי טעות קטנה באפייתה הופכת את המצה לחמץ, ולכאורה הדבר הראשון שהיינו צריכים לאסור עלינו בפסח היה צריך להיות המצה, והנה לא זו בלבד שאין התורה אוסרת עלינו את המצה, אלא היא מחייבת אותנו לאוכלה בפסח, מה מלמדת אותנו העובדה הזו?

הבצק שממנו אנו אופים את המצה והוא מקביל באדם ליצר, וכמו החמץ המתסיס את הבצק כך היצר מתסיס ומפתה את האדם, והשאלה היא איך צריך האדם להתייחס אל היצר הזה? והנה אומות העולם, (כמו הנצרות), ראו ביצר אויב שיש לחסלו, מטעם זה הכומר הנוצרי אסור בנישואין, ובדתות אחרות הסגפנות וההתבודדות מן החברה הן משובחות. לא כן דרכה של התורה, חכמינו אומרים לנו שעל האדם להתמודד עם היצר, אבל הגיבור אינו זה ההורג את יצרו, אלא "איזהו גיבור? הכובש את יצרו", כי הכובש שומר על הנכבש בשלמותו ועם זאת שולט עליו ולהשתמש בו לטובה, כך אנו מצווים מצד אחד לשמור על היצר בשלמותו, כי היצר כשלעצמו אינו רע, אלא הכל תלוי בשימוש שהאדם עושה בו, אם האדם שולט על יצרו ורותם אותו למשימות חיוביות, הריהו הופך את היצר למכשיר של מצווה, ואם חלילה מתעלם האדם מיצריו ונותן להם דרור לפעול ללא ביקורת והכוונה, כי אז הופך היצר סרסור לדבר עבירה. על השימוש הנכון הזה ביצר אמרה התורה: "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך", וכמו שדרשו חז"ל [ברכות נד א]: "בשני יצריך - ביצר טוב וביצר הרע", והמצווה הראשונה בתורה היא "פרו ורבו" שאפשר לקיימה רק בחיים משותפים עם אשה. ולכן מצוות התורה מכוונים אותנו להיות מעורבים עם הבריות, עד ש"הפורש מדרכי ציבור אין לו חלק לעולם הבא" [רמב"ם הל' תשובה פ"ג הי"א]. על הכתוב "אנשי קודש תהיו לי" היה רגיל רבי מנחם מנדל מקוצ'ק לומר: מלאכים בשמים - אומר ריבונו של עולם לישראל - יש לי אלפי רבבות, איני רוצה שתהיו מלאכים, המשיכו להיות אנשים, אלא שאת האנושיות שלכם תחיו בקדושה, קדושה אנושית אני רוצה מכם, אנשי קודש תהיו לי.

מצות אכילת המצה ואיסור החמץ באו ללמד אותנו שהמצווה והעבירה אינן באשמת היצר (הבצק) אלא איך האדם נוהג עמו, אדם השומר על הבצק (היצר) שלא יחמיץ, שלא יטפח ויתפרץ ללא ביקורת, הוא עושה מהבצק (היצר) מצווה (מצה), אך מאותו בצק (היצר) בהתנהלות לא נכונה, באי השגחה ושימת לב, מאותו בצק (יצר) הוא עלול לקבל חמץ האסור בהנאה ואכילה. סמל נוסף אנו מוצאים בחמץ והמצה הקשור לחג הפסח, והוא החירות והעבדות. המצה מייצגת את החירות והחמץ את העבדות, כי המצה הנוצרת רק בשליטתו של האדם בעשייתה, כך השולט על חייו ולא נותן ליצריו להשתלט עליהם הוא בן חורין. ואילו אדם שיצריו שולטים עליו ועושים בו כרצונם, כמו החמץ שהוא תופח מבלי שהאדם שומר עליו, הוא במצב של עבדות שחייו מוכתבים ע"י יצריו.

שו"ת חורף

הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

רכישת חמץ לאחר שכבר מינה את הרב כשליח למכירת החמץ

שאלה: יומיים לאחר שהלכתי אל הרב לחתום על טופס הרשאה למכירת חמץ, קיבלתי מחבר שני בקבוקי וויסקי יקרים במתנה.

האם בקבוקים אלו גם כן כלולים במכירת החמץ?

תשובה: שאלתך שאלה נכונה היא, מאחר ואכן יש מקום לומר שאין בקבוקים אלו כלולים במכירת החמץ ואבאר דבר זה[א].

הנה כאשר אנו באים אל הרב למכור את החמץ, אין אנו מוכרים את החמץ באותה שעה, אלא רק ממנים את הרב להיות שליח עבורנו למכור את החמץ לגוי.

המכירה עצמה מתבצעת בדרך כלל במהלך הבוקר של ערב פסח כאשר הרב הממונה פוגש את הגוי ומבצע עמו את כל הקניינים האפשריים כדי שהחמץ שלנו יעבור מרשותנו לרשותו של הגוי, ובכך לא נעבור חלילה על איסור 'בל יראה ובל ימצא', ולאחר הפסח החמץ יהיה מותר באכילה ובהנאה.

נמצא אם כן שאותם שני בקבוקי וויסקי באו לרשותך קודם זמן המכירה - אך יומיים לאחר זמן מינוי השליחות.

ויש לברר האם חמץ שבא לרשותנו לאחר מינוי השליחות גם כן נכלל במכירת החמץ.

וכאמור, יש מקום גדול לומר שאין חמץ זה נכלל במכירת חמץ על אף שבזמן המכירה בפועל החמץ כן היה ברשותנו.

דבר זה אנו למדים מדברי הגמרא במסכת נזיר[ב], ששם אומרת הגמרא יסוד חשוב בדיני מינוי שליחות, שאין אדם יכול למנות שליח על דבר שהוא עצמו לא יכול לבצע באותה שעה.

דברי הגמרא שם נסובים אודות מינוי שליחות לקידושי אישה, שאם הלך השליח וקידש אישה שאמנם בזמן הקידושין הייתה פנויה, אולם בזמן מינוי השליחות היא הייתה נשואה, אין האישה מקודשת למשלח, וזאת משום הכלל האמור שאין יכולת למנות שליח לדבר שהמשלח עצמו לא יכול לבצע באותו זמן של מינוי השליחות.

לפי זה יוצא שגם בנידון דידן, מאחר ובזמן החתימה על טופס ההרשאה למכירת חמץ, אותם שני בקבוקי וויסקי לא היו ברשותך, ובאותו זמן לא יכול היית למכור אותם, שהרי אין אדם יכול למכור דבר שאינו ברשותו ובבעלותו, הרי שאף אם בשעת המכירה בפועל בקבוקי וויסקי כבר היו ברשותך, מכל מקום לא חל מינוי השליחות על בקבוקים אלו, ולכאורה לא כלולים הם במכירת החמץ על כל המשתמע מכך[ג].

ביאורי האחרונים מדוע אין לחוש לכך

אולם כמה מן האחרונים כתבו ליישב המנהג הפשוט שלא חשים לכך, ונאמרו בכך כמה הסברים:

א. בספר מרכבת המשנה[ד] כתב לחדש שכל הנ"ל שייך רק במינוי שליחות בעל פה, אבל כאשר מדובר על מינוי שליחות בשטר, והשטר נמצא ביד השליח, השליחות מתחדשת כל הזמן, ולכן לפי המנהג המקובל שחותמים אצל הרב על שטר הרשאה, כל החמץ היבוא לרשותנו עד המכירה עצמה נכלל במכירת החמץ.

ב. בשו"ת דברי מלכיאל[ה] כתב ליישב שמאחר והמנהג הוא לתת לרב שכר טרחה על טרחתו, אם כן הוא אין הוא רק בגדר 'שליח' אלא נכלל הוא בגדר 'פועל' ופועל יכול לשעבד עצמו גם לדבר שעדיין לא בא לעולם[ו].

מכירה מדין 'זכין'

ג. עוד יש ליישב זאת על פי מה שהעלו האחרונים[ז] שיכול הרב למכור חמץ עבור יהודי מסוים גם ללא מינוי שליחות, אלא מדין 'זכין לאדם שלא בפניו' - שהרי זכות גדולה היא ליהודי שלא יעבור על איסור 'בל יראה ובל ימצא' ושלא ייאסר חמצו לאחר הפסח - אם כן אותו חמץ (ובנידון דידן שני בקבוקי וויסקי) שבא לרשות המוכר לאחר מינוי השליחות, על אף שאינו נכלל בשליחות, מכל מקום יכול הוא להימכר על ידי הרב מדין 'זכין לאדם שלא בפניו' - אם אכן הרב מודיע זאת לגוי וכותב זאת בשטר המכירה.

והנה על אף שאי אפשר למכור את כל החמץ של תושבי המקום מדין 'זכין לאדם שלא בפניו' וכפי שכתב הגרש"א שטרן שליט"א[ח]:

> '...היינו דוקא כשהרב מוכר לגוי חמצו של אדם מסוים שמשום מה נאנס ולא הופיע אצל הרב למנותו כשליח על המכירה אזי הוא דאמרינן דמצי הרב למכור את כל החמץ של אותו אדם מסוים מדין זכיה, אבל כשאין הרב יודע מי הוא המוכר את החמץ, והקונה אינו יודע חמץ של מי נקנה לו, אין כאן גדר מכירה וקניין כלל'.

מכל מקום בנידון דידן שמדובר על אדם מסוים שחתם על שטר הרשאה למכירת חמץ אצל הרב, והרי הוא מוכר מסוים, ומפורט בשטר ההרשאה היכן חמצו נמצא, אם כן יש מקום לומר שנוכל לכלול במכירה גם את חמצו שבא לרשותו לאחר מינוי השליחות מדין 'זכין', אם אכן הרב מבצע מכירה גם מדין 'זכין'.

ד. ובערוך השלחן כתב[ט] ליישב שמאחר והחמץ אינו ברשותו של האדם והתורה עשאו כאילו הוא ברשותו, הרי שבגילוי דעת לבד מספיק כדי להוציאה מרשותו ולכן יכול לעשות שליח למכור גם את החמץ שעדיין אינו ברשותו.

והנה על אף האמור נראה שיש לאדם להשתדל לא להכליל במכירה חמץ נוסף שלא היה ברשותו בזמן מינוי השליחות[י], אלא חמץ שירכוש לאחר מינוי השליחות ישתדל לאוכלו עד פסח והנותר יבער בשריפת חמץ בערב פסח, ואם אינו יכול לעשות כן

ראוי שימנה את הרב פעם נוספת למכור עבורו את החמץ, ויכול לעשות זאת בשיחת טלפון או בהודעה כתובה (וע"ע בעניין זה בספר 'מכירת חמץ כהלכתו' פרק ג' סעיף ז' ופרק י"ז סעיף כ"ג ובהערות שם).

א - ועיין מש"כ בחלק א' סימן מ"ח ולעיל בסימן הקודם שראוי לא לכלול במכירה חמץ גמור, אלא אם כן מדובר במקום הפסד מרובה.
ב - דף י"ב עמוד ב'.
ג - ועיין שו"ת עונג יו"ט סימן ל"ח שכתב: 'גם אנכי נהגתי תמיד לצוות לחקור אצל הבאים לבית דין לעשותם שלוחים לחקור אם כבר יש בידם החמץ. דאם אין החמץ עדיין בידם וקנו אותו אח"כ לא מהני מה שעשו את הב"ד שליח דקיי"ל כל מילתא דאיהו לא מצי עביד שליח לא מצי משוי' והם בעצמם אינן יכולים למכור דבר שלא קנו עדיין דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. וכמו כן אינן יכולין לעשות שליח למכור אף דבשעת מכירה כבר הוא בידם מכל מקום לא חיילה עשיית שליחות דידהו' אולם עיין שם שכתב היאך בכל זאת ניתן ליישב מדוע אין להקפיד על כך.
ד - פרק ו' מהלכות גירושין. דבריו נסובים אודות מינוי שליח לגירושי אישה, כאשר בשעת המינוי אותה אישה הייתה שוטה, והמינוי הוא לגרש אותה לכשתשתפה.
ה - חלק ד' סימן כ"ב.
ו - וע"ע במש"כ בחלק א' סימן מ"ד.
ז - עיין בזה בקצות החושן סימן רמ"ח ס"ק ח', שו"ת חת"ס אבן העזר סימן י"א, שו"ת באר יצחק חלק אורח חיים סימן א', חזו"א אבן העזר סימן מ"ט, ובספר מכירת חמץ כהלכתו פרק י"ז סעיף ו'.
ח - שו"ת שביבי אש חלק ג' סימן כ"ו.
ט - סימן תמ"ח סעיף כ"ח.
י - ובפרט אם לא נתן שכר טרחה לרב ו/או מינה את הרב כשליח על ידי אמירה בלבד ללא שטר.

לכל בני אהרן

/ הרב איתמר הרשקו

לע"נ א"מ, רות ב"ר חיים יהודה ע"ה

כאשר התורה מתארת את מצוות הקרבת הקורבנות השונים, היא גם מפרטת מי הם אלו הזוכים בשיירי הקורבנות. כך שבקורבן העולה, אין לו לכהן אלא את העור של הבהמה. ואילו שאר חלקי הקורבן מוקטרים כליל לה', על המזבח.

במנחת הנדבה הבאה כקורבן עולה, הכהן קומץ ומפריש מהמנחה - קומץ העולה על המזבח. ואילו שאר המנחה ניתנת לאהרן ובניו למאכל - כשכל כהן זכר זכאי לקבלה. ואפילו בעלי המומין, שאינם רשאים לעבוד את עבודת המקדש.

אך אם זו מנחת כהן, כדוגמת מנחת כהן גדול שבאה בכל יום - אזי דינה לעלות כולה על המזבח, כקורבן עולת הבהמה. ואין לו לכהן שום חלק בה כלל.

נמצא שבענייני העולה ישנם שלוש דרגות - קורבן הבהמה מוקטר כולו, אך עורו ניתן לכהן העובד. מנחת עולה נקמצת, וכולה ניתנת לכהנים כולם - למעט מהקומץ המוקטר על המזבח. ואילו ב'מנחת כהן' - אין לו דבר בה, וכולה מוקטרת על המזבח.

ומכיוון שהתורה נתנה לכהנים את המתנות המורמים מהקורבנות, כשכר על עבודתם במקדש[1]. על פי זה ניתנות להם המתנות השונות - בהתאם לרמת השקעתם בעבודה הנצרכת. ולכן כיוון שהעולה מוקטרת כולה על המזבח, היינו מצפים שזה יעשה עם עור הבמה יחדיו. אך התורה ציוותה להפשיט את העור, וזו לכאורה מלאכה שלא לצורך הקורבן. ולכן ניתן עור העולה לאותו כהן העוסק בהפשטה, כשכר על עבודתו היתרה בה.

ואילו במנחות השונות, אין לכהנים כל טורח בעשייתם. אך נדרשת מהם מלאכה המוגדרת כ'עבודה קשה שבמקדש'[2] - לקמוץ מהמנחה חלק, ואותו להקטיר. וכיוון שכך נדרש מהכהנים - לעבוד גם בעבודות הקשות שבמקדש. כאן המקום לתת להם את עיקר מאכלם[3] - הוא הלחם הבא בצורת מנחה. ויד כל בני אהרן שווה בדבר, שכולם משועבדים לעבודת ה' במקדש ואינם פנויים לעצמם.

אך כאשר הכהן מקריב את מנחתו ממש, אזי אין לו בה שכר וחלק וכולה עולה כליל. שכשם שהעני שבישראל חייב לתת צדקה, כך גם הכהן שזכאי בכל הקורבנות - עליו לתת מכל מנחתו לה'. ומתנה זו באה בדרך של כבוד לכהן, שאף העניים שבהם יכולים להביא מנחה. ובכך שווים כל הכהנים כולם - יד אהרן ובניו. שכן את קורבן הבמה, יש מי שאין ידו משגת. ואין שם הבחנה במתנת הכהן, הניתנת לשמים - שכן ישנם כאלו שלא מקריבים קורבן שכזה. ואילו את המנחה מקריב גם העני שבכהנים[4], ובכך ניכרים הכהנים כולם. כך שכל כהן המתחיל לעבוד לראשונה - בין אם הוא הדיוט ובין אם הוא הכהן הגדול, הקרבתו הראשונה היא המנחה[5].

אחר כך זוכים הכהנים בקורבן החטאת, שהוא עיקר כוונת עבודת הקורבנות - לכפר על האדם החוטא. ולכן בעצם אכילת הכהנים את הקורבן - זוכה האדם לכך בכפרה מלאה[6]. אך רק כהן הראוי לעבודה, זכאי לקבל חלק בקורבן החטאת[7]. ואילו בעלי המומין מנועים מכך, שכן אין להם יכולת לעבוד ולכפר על האדם החוטא.

ואף בקורבן האשם ישנו דין זה של חלוקה, כדוגמת חלוקת החטאת. שעניינם אחד הוא[8] - כפרה על האדם המקריב אותם.

ולפני שהתורה באה לדבר על הקורבן השלם - הוא קורבן השלמים. מסכמת היא את דיני העולה והמנחה - כך שאת עור העולה יכול לקבל, רק הכהן הראוי להקריב בפועל ולעבוד במקדש[9]. אך את המנחות מקבלים אמנם כל הכהנים בני אותו המשמר העובד ביום זה[10], כאשר ישנה עבודה בהכנת המנחה - אם זה נעשה בתנור, במחבת או במרחשת. וכאשר אין טורח בדבר - במנחת הבלולה בשמן או החרבה, אזי יד כל הכהנים שווה בה.

מתוך כך באה התורה ומדגישה את השלמת העניין - בקורבן השלמים, בו יד כולם שווה. הבעלים, הכהנים וחלק גבוה המוקרב לשמים[11]. כך שאת רוב הקורבן אוכל האדם עצמו יחד עם קרוביו וידידיו, ואילו את המורם מהקורבן - חזה ושוק ימין, מקבלים הכהנים. ואת החלב מקטירים על המזבח, לשם שמים.

החלקים שניתנים לכהן, הם באים על מנת להשלים את כוונת האדם המקריב. שכן ראשית לכל בא לבו ומגביהו, לתת צדקה לה'. ולכן מקבל הכהן את החזה התנופה - ובעצם אכילתו מתעלה גם

האדם המקריב עצמו. ואח"כ רגליו ממהרות לעשות רצון קונו, בהבאת ארבעים לחמי התודה יחד עם הזבח. ועל כן אוכל הכהן את שוק הימין, ומשלים כפרת האדם בכך.

אך כהקדמה לכל זאת, התורה מזהירה את האדם המקריב יחד עם הכהן המכפר - שלא למעול בעבודת הקורבן. כך שהאדם חייב לאכול את כל הקורבן עד לסוף אותו היום, ולא להותיר ממנו לבוקר. וכל זאת על מנת להטמיע באדם את חשיבות העבודה התמידית, בה כל יום הוא כעבודה בפני עצמה - ולא ניתן להסתמך על מה שהיה אתמול, כערובה למחר.

ואילו הכהן מוזהר שלא לחשוב מחשבת פיגול - הן בעניין ההקרבה והן בעניין זמן האכילה[12]. ועליו לשמור על הקורבן, במחשבה ובמעשה. שלולי כן - פיגול הוא, לא ירצה.

וכאשר שומרים ישראל והכהנים על קדושת הקורבנות, אזי זוכים הם להשלמת וקבלת מעשי ידיהם ומוצאים חן בעיני המקום.

וזאת כל תורת הקורבנות כפי הסדר - לעולה, למנחה, לחטאת ולאשם. שמביאים אותנו לכלל הבנה, מה מקום קורבנות המילואים והשלמים[13].

1 - ולבני לוי הנה נתתי כל מעשר בישראל לנחלה חלף עבדתם אשר הם עבדים את עבדת אהל מועד - במדבר יח, כא
2 - ובמחבת ובמרחשת מוחק בגודלו מלמעלה ובאצבעו קטנה מלמטה וזו היא עבודה קשה שבמקדש זו היא ותו לא והא איכא מליקה והא איכא חפינה אלא זו היא מעבודות קשות שבמקדש - יומא, מז:
3 - אלא כך אמר להם ערב וידעתם כי היכולת בידו ליתן תאותכם ובשר יתן אך לא בפנים מאירות יתננה לכם כי שלא כהוגן שאלת' אותו ומכרס מלאה והלחם ששאלתם לצורך בירידתו לבקר תראו את כבוד אור פניו שיורידהו לכם דרך חיבה בבקר שיש שהות להכינו - רש"י שמות טז, ז
4 - **ונפש כי תקריב** לא נאמר נפש בכל קרבנות נדבה אלא במנחה מי דרכו להתנדב מנחה עני אמר הקב"ה מעלה אני עליו כאלו הקריב נפשו - רש"י ויקרא ב, א
5 - **זה קרבן אהרן ובניו** (מנחות עח, א) אף בהדיוטות מקריבין עשירית האיפה ביום שהן מתחנכין לעבודה אבל כהן גדול בכל יום שנאמר מנחה תמיד וגו' והכהן המשיח תחתיו מבניו חקת עולם וגו' - שם, יג
6 - כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים - פסחים, נט:
7 - **כל זכר בכהנים יאכל אותה** הא למדת שהמחטא אותה האמור למעלה לא להוציא שאר הכהנים אלא להוציא את שאינו ראוי לחטוי - רש"י ויקרא ו, כב
8 - **תורת אחת להם** בדבר זה. **הכהן אשר יכפר בו** הראוי לכפרה חולק בו פרט לטבול יום ומחוסר כפורים ואונן - שם ז, ז
9 - **עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה** פרט לטבול יום ומחוסר כפורים ואונן שאינן חולקים בעורות (זבחים קג, א) - שם, ח
10 - **לכהן המקריב אתה וגו'** (תורת כהנים פרק י) יכול לו לבדו ת"ל לכל בני אהרן תהי' יכול לכולן ת"ל לכהן המקריב הא כיצד לבית אב של אותו יום שמקריבין אותה - שם ז, ט
11 - **שלמים** שמטילים שלום בעולם ד"א שלמים שיש בהם שלום למזבח ולכהנים ולבעלים (ויקרא נדבה פרק טז) - שם ג, א
12 - **ואם האכל יאכל וגו'** (תורת כהנים פרשה ח) במחשב בשחיטה לאכלו בשלישי הכתוב מדבר יכול אם אכל ממנו בשלישי יפסל למפרע ת"ל המקריב אותו לא יחשב בשעת הקרבה הוא נפסל ואינו נפסל בשלישי וכן פירושו בשעת הקרבתו לא תעלה זאת במחשבה ואם חשב פגול יהי' - שם ז, יח
13 - זאת התורה לעלה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים - ויקרא ז, לז

סיפור לשבת הגדול

כשלא שואלים גם לא דורשים!

צרור סיפורים על דרשות "שבת הגדול" של גדולי ישראל, מיומנו של הרב ישראל ליוש

היה רבי צבי הירש ברלינר זצ"ל רב במאנהיים, שנה אחת לא דרש דרשה בשבת הגדול. שאלו אותו ה'בעלי בתים' מפני מה הוא מבטל מנהג כה חשוב המקובל בכל קהילות ישראל? השיב: חז"ל אומרים 'שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם הפסח שלושים יום', ולכאורה תמוה מהי כפילות הלשון 'שואלין ודורשין'? אלא, כוונת חז"ל: אימתי דורשין בהלכות הפסח? – כששואלין! במקום שהבעלי בתים מתעניינים בהלכות הפסח, הגעלת כלים, הלכות מצה וכו'. אבל כאן בקהילתנו רואה אני שאין לכם שאלות בהלכות הפסח, כנראה כולכם כבר יודעים להורות היתר לעצמכם, ולכן אינכם מטריחים את הרב. אם כן, בעיר כזאת, פטור הרב גם מלדרוש 'דרשת שבת הגדול...'

דרשת שבת הגדול שכאילו נאמרה

היו שנים בהן לא נשא הגה"ק רבי יואל טייטלבוים מסאטמאר זצ"ל דרשה בשבת הגדול. היו אלו שנות המלחמה, בהן נרדף האדמו"ר ע"י הנאצים ימ"ש, וצרות ומכאובים רבים עברו עליו. פעם אחת בעת אמירת 'הגדה של פסח' כשאמר 'ויענונו כמה שנאמר...' סיפר האדמו"ר, כי היה רב אחד שרק מעט אנשים הופיעו ל'דרשת שבת הגדול' שלו. כשנעמד אותו רב לשאת את הדרשה אמר: כתוב בהגדה 'במתי מעט כמה שנאמר...' א"כ, מאחר שאנחנו רק 'מתי מעט' ואין לפני מי לדרוש, נסתפק ונצא ידי חובה 'כמה שנאמר' – כאילו אמרתי דרשה, וירד ולא נשא את הדרשה. אף אנו נמליץ ונאמר – אמר הסאטמאר רב – על השנים שבהן לא זכיתי לומר 'דרשת

המשך בעמוד הבא...

שבת הגדול' מחמת הצרות שעברו עלי: 'ויענונו' – מחמת העינויים והצרות שעברנו, 'כמה שנאמר' – יהא נחשב כאילו נאמרה דרשתי...

דדשת שבת הגדול שזיעזעה את סלוצק

קהילת סלוצק הצטיינה בימים ההם בצורבים יראים ושלמים שנזהרו בקלה כבחמורה, אך זרועות ההשכלה, שכילתה רבים מבני התורה, הגיעו גם לקהילה חשובה זו, והיו מבני עשירי הקהילה ששלחו את בניהם ללימודים בגימנסיה העירונית. הנהלת הגימנסיה שילבה זרועות עם ראשי ההשכלה, וכדי להקל על היהודים את השתלבותם באקדמיה, הגמישה עבורם את התנאים ופטרה אותם מלימודים בשבת. אך אט אט הוחמרו עליהם הכללים. בתחילה חייבו אותם להתייצב בגימנסיה בשבתות ופטרו אותם רק מכתיבה, וכעבור שנים מעטות גם הקלה זו התבטלה, והתלמידים היהודים חויבו אף לכתוב בשבת. בביקורו הראשון של מרן הבית הלוי זצ"ל בסלוצק, כבר שמע שאחדים מראשי הקהילה הנכבדים שולחים את בניהם ללימודים בגימנסיה. ידיעה זו גרמה לו צער רב, וצערו גדל שבעתיים כאשר שמע שאינם מדירים רגליהם מהגימנסיה גם בשבת, והגדילו עוונם גם בכתיבה בשבת. אולם הוא החליט שלא יעשה דבר עד שיקבע את מושבו בסלוצק. בראש חודש ניסן שנת תרכ"ה הגיע הבית הלוי לסלוצק. העיירה לבשה חג, החנויות נסגרו, בעלי המלאכה והפועלים שבתו מעבודתם, קבלת פנים מרהיבה נערכה לכבודו, והקהילה שמחה מאוד על רבם החדש שקבע את מושבו בעיירה. כבר בימים הראשונים החל לקרוא אליו הורים רבים ששלחו את ילדיהם לגימנסיה וניסה לשכנע אותם להוציא את ילדיהם מהמוסד הקלוקל, אך דבריו נפלו על אוזניים ערלות. חלקם אף התפארו בכך שבנם לומד בגימנסיה, ושיבחו אותם שלמרות הכל הם נשארים יראי שמים, וכי לפני הלימודים הם מתפללים תפילת שחרית, באין מוצא החליט ה'בית הלוי' להקדיש את דרשת שבת הגדול לנושא הכאוב. וכך מתואר בחוברת 'הדרום' (לח) מפי עד ראיה: "רבי יוסף בער נודע מלבד גדלותו בתורה, לדרשן גדול ומצוין, והעיר סלוצק חיכתה בכיליון עיניים לשמוע את דרשתו הראשונה בשבת הגדול..." עד הראיה ממשיך בתיאורו: "שבת הגדול בצהריים, בית הכנסת הגדול מלא מפה אל פה. אנכי הייתי מן הראשונים, ואתייצב על יד ארון הקודש. הנני רואה יהודי גבה קומה מתעטף בטליתו, זקנו קטן אך פאותיו ארוכות מאד, עיניו גדולות ושחורות ומאירות, לבוש הוא בגד ארוך של משי, עולה אל ארון הקודש, נושק בחיבה את הפרוכת, שם פניו אל ההמון הנאסף שעמד ביראת הכבוד ובפיות פתוחים, וקול עצוב ונלבב נשמע...

"'המשנה אומרת' – פתח הרב את דרשתו – 'אלמנה ניזונית מנכסי יתומים, אך בגמ' מבואר שאם האלמנה הסיחה דעתה מבעלה להינשא לאחר, שוב אינה ניזונית מן היתומים. משל למה הדבר דומה' – הסביר הרב – 'האלמנה זה עם ישראל שגלה מארצו, כל זמן שזכרו יתברך חקוק בליבנו, זכאית האלמנה – עם ישראל – להתפרנס מאוצרותיו של הקב"ה, אך כיון שפושטת האלמנה את לבוש הקודש שלבשה בהר סיני ומפרנסת עצמה בתורות אחרות וזרות, אזי מפסידה האלמנה את כל זכויותיה...!'" הרב המשיך לייסר את השומעים על דבר הפרצה הנוראה שילדיהם לומדים בגימנסיה, ולומדים מחבריהם הגויים, משנים את שמם ולבושם ומחללים את השבת. 'הרי זה דומה' – זעק הרב מנהמת לבו – 'לאותה אלמנה שהתחילה להתקשט ונתנה עיניה באחרים. איך נפתח פה לבקש מאדונינו מלכנו שיפרנס אותנו ויגאלנו משעבוד לגאולה'. "אז פרץ הרב בבכי גדול, ורבים מהקהל התרגשו ובכו גם כן. בעיקר נשמעו הבכיות מעזרת הנשים, וחלקן אף הכריזו בקול שמעתה יפסיקו לשלוח את בניהם לגימנסיה. הדרשה המזעזעת השאירה רושם רב, וקרוב למחצית מהתלמידים היהודים הפסיקו את לימודיהם בגימנסיה, וחזרו לשם רק כששחררו אותם מהלימודים בשבתות ובימים טובים". אך הסיפור לא נגמר. שמעה של הדרשה המוצלחת נשמע אף בבית המושל, וכבר ביום א' דחוה"מ פסח הוזמן ה'בית הלוי' לבית המושל. "יודע אתה שדבריך נגד הגימנסיה הממשלתית הם עוון 'בגידה'" – הטיח המושל ברב – "החוק מחייב אותי לעצור אותך לאלתר, אך כיון שהנך רב חדש, אני נוהג בך לפנים משורת הדין, ונותן לך הזדמנות לשאת דרשה בשבת הקרובה ולבטל את 'דרשת שבת הגדול', אחרת אאלץ להוציא נגדך פקודת מעצר..."

הרב לא איבד עשתונות, ובפקחות רבה שניחן בה הסביר למושל שהוא כלל לא אסר את הלימודים בגימנסיה, אלא אסר רק את ההשתתפות בלימודים ביום שבת. "הבן" – הסבר הרב למושל – "המורדים במלכנו ירום הודו ושואפים להוריד אותו מכיסאו, הם גם המורדים באלוקי השמים שהוא מלך מלכי המלכים. רק מי שמאמין באלוקים ונאמן לדתו, הוא גם נאמן למלכנו ולחוקיו".

לאחר שסיים הרב את דבריו פנה המושל לסגנו שישב לצידו ואמר לו: "חי נפשי, הרב הדתי החדש של יהודי סלוצק הוא יותר מלומד ופיקח מהרב הממשלתי שלהם. אמנם אינני משוכנע שכל מה שאמר דברי אמת הם, אולם הוא הגן על עצמו כעורך דין ממולח, שוב אין בדעתי להעמידו לדין".

בסיום דבריו ביקש המושל סליחה מהרב על שהטריח את מנוחתו בימי החג, ובקריצת עין רמז לו שלהבא יהיה זהיר בדבריו, כי עיני הממשלה שולטת בכל, ואוזניים לכותל... פגישת הרב והמושל נסתיימה בהצלחה רבה, ובהוראת המושל נענה מנהל הגימנסיה לדרישת התלמידים היהודים שלא להופיע בלימודים בשבתות ובימים טובים.

שבת הגדול - שבת תשובה

בשנת תק"א נבחר הגאון הגדול בעל ה'פני יהושע' זצ"ל לרב הראשי בפרנקפורט. לאחר תקופה קצרה נאלץ הרב לעבור לוורמייזא בגלל מחלוקת שפרצה בעיר. הוא שהה שם כמה שנים, ובשנת תקי"ג ביקשו ממנו פרנסי העיר פרנקפורט לשוב לעיר. לקראת שבת הגדול הוא הסכים לשוב אל העיר, ורצה

המשך בעמוד הבא...

לדרוש 'דרשת שבת הגדול', אך מתנגדיו בעלי המחלוקת החציפו פניהם והפריעו לו בדרשה.

אמר הפני יהושע: "בתחילה חשבתי כי 'שבת הגדול' זו תהיה 'שבת תשובה' עבורכם, כי תשובו מחטאתכם אשר חטאתם נגדי. עתה אני רואה שזו תהיה 'שבת תשובה' עבורי, כי אני אשוב לעיר אחרת סמוך ונראה לפרנקפורט"... ואכן עבר לגור ב'אופנבוך' הסמוכה.

מדוע התעקש ה'חתם סופר' שתלמידו ישמע את 'דרשת שבת הגדול' שלו?

אימו של הר' יצחק פראג זצ"ל היתה אלמנה, ולקראת פסח ביקשה מבנה שישוב הביתה. "הלכתי למורי ורבי מרן החתם סופר זצ"ל" – מספר ר' יצחק – "להיפרד ממנו ולבקש ממנו את ברכת הדרך. אמר לי ה'חתם סופר': 'איציק'ל, אינך נשאר לדרשת שבת הגדול שלי?!' כמובן שנשארתי" – מספר ר' יצחק. במוצאי שבת הגדול, כבר היה סמוך לחג הפסח, באתי שוב למו"ר ואמרתי לו שהיות והזמן קצר מוכרח אני לנסוע לאמי שתחי'. ושוב אמר לי ה'חתם סופר': 'איציק'ל, אחרי ה'דרשת שבת הגדול' שלי אתה עוד מסוגל לנסוע?!'... "אך אני הייתי צעיר לימים" – מספר ר' יצחק – "לא ירדתי לסוף דעתו, ולמרות הכול החלטתי לנסוע. הוא כתב לי תעודת הצטיינות, ליווה אותי, ונתן לי את ברכת הדרך, אך נאנח ואמר: 'איציק'ל, בעיירה שלך בוערת אש... בעיירה שלך בוערת אש... תיזהר מאוד....'".

"מה אומר ומה אדבר" – סיים ר' יצחק את סיפורו – "אז היתה עיירתי מלאה בחכמים וסופרים, היום אפילו כוס מים אינני יכול לשתות אצל בני..."

שביבים / שאול שיף

למי מכרו גדולי ישראל את חמצם

מרן הגרי"ש אלישיב מכר את חמצו למספר גויים על-ידי מספר שלוחים. על חלק מהחמץ הוא מינה לשליח את מרן הגר"נ קרליץ, וחלק מהחמץ הוא מכר למרן הגר"ש וואזנר. בשנים האחרונות אף החל למכור חלק מהחמץ ל"שארית ישראל".

מרן הגראי"ל שטיינמן לא מכר את החמץ כלל, וזאת משום שלאחר שבני ביתו ניקו את הבית ונערכו ל"בדיקת חמץ", הוא לא חשש להימצאות חמץ בביתו. המכירה היחידה שמרן הגראי"ל מכר לגוי_ היא תרופות שיש בהם חמץ.

הגראי"ל נהג בהן חומרא ושלח את נאמנו הרב יצחק רוזנגרטן לביתו של מרן הגר"נ קרליץ על מנת שיניח אותם בחדר המפורסם הנמכר לגמרי לגוי וננעל במנעול של הגוי, ואין בכך שום חשש.

הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ עלה בעצמו למעונו של הגר"ש וואזנר, המתגורר בסמיכות לביתו, ומייפה את כוחו למכור את החמץ.

גם ארון הספרים נמכר

הגרמ"י כתב את כל נוסח השטר בכתב ידו, ומסר אותו למרן הרב וואזנר. מאחר ובכל ימי הפסח הוא שוהה בבית חתנו הגר"ב קורלנסקי זצ"ל, כמעט כל הבית נמכר לגוי.

בשטר המכירה מציין הגרמ"י שאת המפתח הוא מותיר בידי אחד ממקורביו, לצד הכתובת המפורטת.

הגר"ג אדלשטיין, המתגורר אף הוא בפאתי שכונת "זכרון מאיר", נהג למכור את החמץ לגאב"ד הגר"ש וואזנר. בין היתר, הוא מוכר גם את ארון הספרים וזאת על פי הנהגת רבו, החזון איש זיע"א שלא להשתמש בפסח שום ספר שלא נבדק כולו דף דף, מחשש לפירורי חמץ.

בליל בדיקת חמץ נהג מרן הגר"ג להזדרז בבדיקה, זאת על מנת שלא לדחות את מועד השיעור הקבוע המוסר בפרק ערבי פסחים.

מרן הגר"ח קנייבסקי מכר את חמצו באמצעות הדיין הג"ר שריאל רוזנברג, המתפלל בבית המדרש לדרמן.

הגר"ח החזיק בביתו שתי ספריות, האחת שוכנים בה ספרי הלימוד בהם למד מרן הגר"ח בכל השנה, ובפסח סיפרייה זו נאטמה בכיסוי ניילון ונמכרה לגוי. ספרייה שנייה היא של ספרי פסח בהם למד מרן הגר"ח בימי חג הפסח.

תנו ה"שיריים" לרבי ברוך...

רבי ברוך מִסְטִיצִין היה מתלמידיו של רבי שמחה בונים מפשיסחה. למרות שנודע כ"פרומר", קפדן המחמיר בהלכה, נוהג היה רבי ברוך לומר:

"דעו לכם כי אין מזל לאלו המחמירים בהלכה. 'שלֵימַזלים' הם, חסרי מזל, וכל הטעויות קורות דווקא להם. הנה ראו - שניים מוזכרים בתורה כמי שאסור להם להיטמא בטומאת מת - הכהן והנזיר. ואולם רק על הנזיר נאמר בפסוק 'וְכִי יָמוּת מֵת עָלָיו בְּפֶתַע פִּתְאֹם' (במדבר ו, ט). כלומר, אם יארע פתאום ומישהו ימות לידו ויטמא אותו עליו להתחיל לקיים מחדש את הנדר שנדר להיות נזיר.

ואף אם השלים כבר עשרים ותשעה ימים מן החודש שנדר להיות בו נזיר ונותר לו רק יום אחד בלבד - עליו להתחיל ולספור מן ההתחלה.

אך מדוע נאמרה הלכה זו דווקא על נזיר ולא על הכהן? התשובה לכך נוגעת להבדל שבין השניים. הנזיר הוא 'פרומר', אדם מחמיר שהטיל על עצמו חומרות ואיסורים אף בדברים המותרים לו. אנשים כאלו - כמה שהם מנסים להיזהר מן הטומאה, חסרי מזל הם, והם נכשלים כל העת. הכהן, שאינו נוהג להחמיר שלא לצורך, הוא חכם, ותקלות כאלו אינן קורות לו. רבו של רבי ברוך, רבי שמחה בונים מפשיסחה, לא החמיר על עצמו, ובסוף ימיו הקל ואכל מצה שרויה במים בפסח, שלא כנהוג בקרב החסידים. כיוון שנהוג שאדמו"רים מותירים לחסידיהם "שיריים" מן האוכל שהם בירכו עליו ואכלו ממנו, לא ידעו החסידים מה לעשות במצה השרויה שהותיר הרבי. ראה זאת רבי שמחה בונים ואמר: "תנו את השיריים לרבי ברוך. הוא 'פְּרוּמֶר' - קפדן ומחמיר - ודאי 'יקפיד' לאכול את השיירים של רבו..."

והעגל נשאר עגל

את הסיפור הבא נהג רבי מנחם מנדל מרימַנוֹב לספר בליל הסדר:

איכר גוי הלך ביום השוק למכור עגל. בא אליו פריץ אחד והציק לו בדברים. שאל אותו הפריץ: "כמה תבקש עבור הכלב הקטן?"

ענה האיכר: "הלוא עגל הוא, ולא כלב."

חזר הפריץ ואמר כי כלב הוא זה, אך האיכר לא זז מדעתו. לבסוף תפס הפריץ את האיכר והכה אותו נמרצות: "עכשיו זכור! אם הפריץ אומר כי כלב הוא, אזי כלב הוא ולא עגל." שתק האיכר ולא ענה, אולם בליבו חשב כיצד יתנקם בפריץ רע הלב.

זמן לא רב עבר, והנה נשרף ארמונו של הפריץ. ידו של האיכר הייתה בשרֵפה, אולם נקמתו לא הייתה שְלֵמָה. האיכר ידע כי הפריץ מבקש אחר רב-בנאים כדי לבנות שוב את ארמונו, ומיד הגיע לפני הפריץ כשהוא מחופש לבנאי מומחה.

החל האיכר המחופש לחשב את כמות החומרים הנדרשת, ולבסוף הציע לפריץ כי יֵצאו יחד אל היער, כדי למדוד את העצים המיועדים לכריתה. באו אל עץ גדול ביער. רחב היה העץ, והאיכר ביקש מן הפריץ שיעזור לו למדוד את עוביו. כך עמדו משני צדי העץ ופשטו ידיהם להקיף את הגזע. ברגע שבו מתח הפריץ את ידיו, תפס בהן האיכר המחופש, וקשר אותן בחבל מסביב לגזע העץ. הכה האיכר את הפריץ הקשור, כשהוא אומר באוזניו: "אם האיכר אומר שזה עגל, הרי זה עגל! כעת קיבלת את שיעורך הראשון, ועוד שניים נותרו לפניך." כך נותר הפריץ מוכה וכועס, כשהוא קשור אל גזע העץ.

לבסוף שחרר עובר אורח את הפריץ, והביאו לביתו כשהוא חולה וכואב. מיד הזמינו רופאים לרפא את האדון החשוב, והנה בא אל הבית רופא בלתי מוכר. היה זה האיכר, שבא למקום כשהוא מחופש לרופא נכבד. מבני הבית ביקש הרופא המדומה, כי ימתינו מחוץ לחדר, ולא ייכנסו אפילו אם ישמעו כי החולה צועק מאוד, כי הטיפול כרוך בכאב רב. כשנותרו לבדם, נתן האיכר לפריץ את השיעור השני, הכה בו והזכיר: "אם האיכר אומר שזה עגל, הרי זה עגל. זהו השיעור השני ועוד שיעור אחד אלמדך."

חלפו ימים, והבריא הפריץ ממחלתו. אחרי ששבו כוחותיו, חיפש הפריץ את האיכר ולא מצאו. ביום השוק ארב הפריץ לאיכר במקום שבו נפגשו לראשונה, כשישב במרכבתו המפוארת. האיכר זיהה מיד את הפריץ שישב במרכבה, אולם זה לא זיהה את פניו של האיכר. פנה האיכר אל חברו, שהיה רכוב על סוס מהיר: "הנה לך מטבע של עשרים, עכשיו עשה מה שאבקש. פנה אל האיש היושב במרכבה זו, ואמור לו כי אם האיכר אומר שזה עגל הרי זה עגל, ומיד רוץ ודהר בכל כוחך." כשאמר האיש את דבריו של האיכר לפריץ, חשב האדון כי זהו האיכר, ומיד ציווה על המשרת שיתיר את הסוס, וירדוף אחר האיכר החצוף. כשפתח המשרת במרדף על הסוס, נותר האדון לבדו בתוך המרכבה.

היה זה הזמן המתאים ביותר לשיעור השלישי. הכה האיכר את הפריץ מכות נאמנות ואמר: "כעת זכור כי אמת דיברתי," והוסיף, "היה זה עגל, ועגל אינו כלב כלל." כשהיה ר' מנחם מנדל מסיים את סיפורו היה אומר: "והעגל - נשאר עגל."

מה שלום היהודים בארצך?

רבי וולף קיציס רצה לנסוע לארץ ישראל. בא ר' וולף אל רבו הבעל שם טוב, לקבל ממנו ברכה ולהיפרד ממנו. בירך אותו הבעש"ט בברכת הדרך ואחר כך אמר לו: "ר' וולף - היזהר בדבריך. עליך לדעת איך לענות..." יצא ר' וולף לדרכו, ועלה לספינה הנוסעת אל מחוז חפצו. בדרכה, עצרה הספינה לזמן מועט באחד מאיי הים. האנשים שנסעו בספינה יצאו מן הספינה אל האי, כדי לקנות להם דברי מאכל ומשקה, ואחר כך חזרו מיד אל הספינה. גם ר' וולף ירד מן הספינה כדי להתבודד באי בתפילה. אולם מרוב הדבקות שבה היה שרוי, ארכה תפילתו זמן רב, והוא שכח כי עליו לשוב אל הספינה. עד שסיים את תפילתו כבר הפליגה הספינה מן האי. לבסוף ניעור ר' וולף מן הדבקות שבה היה שרוי, והבין כי נשאר לבדו. לפתע ראה לפניו דרך, והלך בה עד שראה לפניו, במרחק מה ממנו, בית אחד. כשבא אל הבית, מצא בו איש זקן, יהודי.

הזקן נתן שלום לר' וולף ואמר לו: "מדוע תדאג כל כך?" "מדוע שלא אדאג," אמר ר' וולף, "הלוא בצרה גדולה אני. ספינתי נסעה ואני נשארתי לבדי!" על כך השיב הזקן: "אל תדאג מכך. מן הסתם שומר שבת אתה. הישאר אתנו השבת, ולאחר השבת יגיעו לכאן ספינות נוספות שבהן תוכל להפליג הלאה לדרכך." אחר כך הוסיף: "כאן תוכל למצוא גם מניין יהודים ומקווה לטבול בו את גופך לקראת השבת, כפי שוודאי תרצה."

וכך היה. ר' וולף שבת שם את שבתו, ואחר השבת באו ספינות נוספות אל האי. ר' וולף הלך אל הנמל, והזקן ליווה אותו בדרכו. טרוד היה ר' וולף למצוא ספינה שתיקח אותו מן המקום, אך לפתע שאל אותו הזקן: "ר' וולף, שכחתי לשאול אותך - מה שלום היהודים שבארצך? מה מצבם?" ר' וולף היה טרוד מאוד באותם הרגעים, וענה: "הקדוש ברוך הוא אינו שוכח אותם." מיד אחר כך נכנס אל הספינה, וזו הרימה עוגן והפליגה לדרכה. רק אז הרהר ר' וולף בשאלה ששאל האיש הזקן, ובתשובה שענה לו. נזכר ר' וולף במה שאמר לו הבעש"ט לפני צאתו לדרך, וחרטה גדולה מילאה את לבו - "מדוע לא סיפרתי לזקן עד כמה גדול הדוחק והצער של היהודים שבארצי?" אך את הנעשה אין להשיב.

לבסוף החליט ר' וולף שלא להמשיך בדרכו אל ארץ ישראל, אלא לחזור אל רבו, הבעש"ט. כשבא לפני רבו, בירכו הבעש"ט לשלום ואמר לו: "דע לך, כי הזקן שפגשת אינו אלא אברהם אבינו. בכל יום עומד אברהם לפני השם יתברך ושואל אותו - 'ריבונו של עולם, מה

שלום בנייך? והקדוש ברוך הוא משיב: 'לא שכחתי אותם.' ובפעם זו, כששאל אברהם אבינו את שאלתו, ענה לו הקדוש ברוך הוא: 'לא שכחתי אותם, ואם אתה רוצה ראיה - ר' וולף נוסע לארץ ישראל, הוא יהודי טוב ונאמן מאוד. שאל אותו על כך.'

- 'אילו היית מספר לאברהם את גודל הייסורים והצער של ישראל בגלותם, היה בוודאי מגיע הגואל. אבל אתה שכחת את מה שאמרתי לך. כעת, בעוונותינו,' סיים הבעש"ט ואמר, 'חזרה הגלות לאיתנה.'"

כח התורה לתקן את החטא

/ הרב שמעון ממן שליט"א

"זאת התורה לעולה... ולזבח השלמים" מבאר רבינו אור החיים הקדוש, ע"פ מה שכתבו המקובלים, שתכלית עסק התורה הוא לברר ניצוצי הקדושה שנפלו, ולהחזירם למקום שהיו בו. ולא יבואו על תיקונם, אלא ע"י כח לומדי התורה, וכאן גילתה לנו התורה את פלאי התורה ותעצומיה. ואמר "זאת התורה" כלומר תועלות גדולות, אשר יועילו ע"י לימוד התורה. "לעולה" שע"י העסק בתורה, תתעלה השכינה שהיא בחינת כנסת ישראל. "למנחה" ל' מנוחה ונחת, אשר יגיע ע"י לימוד התורה.

"לחטאת ולאשם" הם שני בחינות הבירורים הנעשים ע"י לימוד התורה, הראשון הוא חלקי הקדושה שירדו בתחילה למטה ממדרגתם בעולם התוהו, וכנגדם אמר לחטאת. והשני הוא חלקי הנשמות שנעשקו מאדם הראשון ע"י חטאו, וכנגדם אמר לאשם. כי לימוד התורה יועיל לב' בחינות הללו, לברר ממקום ירידתם ולהחזירם למקומם הראשון, ולזה אמר "למילואים" להשיבם למקומם הראשון.

ואמר "ולזבח השלמים" הוא כנגד חלק הנשמות שאנס ס"מ מאדם הראשון בחטאו, ע"ד אומרו "זובח תודה יכבדנני", ודרשו חז"ל (סנהדרין מג:) זה הזובח יצרו. והזביחה היא שינצח את יצרו הרע, וע"י הנצחון הוא בורר מן יצה"ר את בחינת הטוב אשר אנס מאדם הראשון. ובחינה זאת היא מעלה גדולה, אשר יתעצם לזבוח את יצרו. כמעלת דוד המלך ע"ה שאמר (תהלים קט) "ולבי חלל בקרבי". וזאת המעלה לא ישיגהו אנוש אלא ע"י כח התורה, כמו שאמרו (קידושין ל:) אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש, עוד אמרו (שם) אמר הקב"ה בראתי לכם יצר הרע, בראתי לו תבלין שהיא התורה.

עוד מבאר רבינו ע"ד הרמז, "ולזבח השלמים" שתכלית הבירור יהיה ע"י הזבח. ואמרו רז"ל שעתיד הקב"ה לשחוט את השטן, וענין השחיטה היא שיסיר ממנו את הבחינה המחיה אותו דהיינו ניצוץ הקדושה, ובזה נשלמו כל הבירורים. והודיע הכתוב כי ענין זה לא יושג, אלא ע"י כח התורה של לומדי התורה. ואמרו בגמרא (סוכה נב.) שהשחיטה תהיה על זה הדרך, הקב"ה מצד אחד, וכל הצדיקים תופשים את הסכין מצד אחר. ואמר "השלמים" להורות שנשלמו כל בחינות הקדושה ונתייחדו יחד. ואמר "זאת התורה" לומר שצריכים ללמוד את התורה, על מנת להשיג את כל התיקונים הנ"ל.

עלייה לארץ ישראל במקום אכילת פת אורז

פעם שאל רב את מרן הראשון לציון, הרב מרדכי אליהו זצ"ל על אלה שגרים בדרום-אמריקה, שהעשירים שבהם אוכלים פת מחמשת מיני דגן, חיטה וכדומה, אבל העניים אוכלים פת תירס בכל ימות השנה, האם האנשים הללו לא ייטלו ידיים ולא יברכו "המוציא" ו"ברכת המזון" בכל ימיהם. האם לא ייאמר שהלחם הזה של התירס הוא עיקר מזונם ויברכו עליו "המוציא" ו"ברכת המזון"?

והאמת היא שהשאלה הזאת קשורה גם לאלה היושבים במזרח הרחוק, ששם כל מאכלם של העניים הוא פת אורז, וכן היהודים היושבים באפריקה, ששם גם כל מאכלם הוא פת תירס כמו יושבי דרום-אמריקה. והרב זצ"ל עמל וטרח למצוא להם היתר ליטול ידיים ולברך "המוציא" ו"ברכת המזון" ולא מצא. ולבסוף אמר לאותו רב שיגיד להם שיעלו לארץ ישראל, כיוון שפה גם העניים ביותר אוכלים לחם חיטה, שהוא מביא דעת לאדם.

פת לחולי צילאק

מזה נלמד לכל מי שלא יכול לאכול פת חיטים בגלל בעיות של בריאות, כגון גלוטן וצילאק, שאם הם אוכלים פת שעשויה מאחד מחמשת מיני דגן, אם היא מזונם יברכו עליה "המוציא" ו"ברכת המזון". ואם מזונם הוא דווקא בפת יבשה כזאת, גם כן יברכו עליה "המוציא". אבל אם הפת שלהם עשויה מקמח תפוחי-אדמה או

אורז ותירס - ברכתה "שהכול נהיה בדברו", אף שהיא עיקר מזונם.

מנהג פשוט לאשכנזים - "המוציא" כל השנה

מנהג האשכנזים לברך על מצות כל השנה "המוציא לחם מן הארץ", כיוון שהיה עליהן שם לחם בפסח (שו"ת "שבט הלוי" חלק א סימן רה. וכן הוא בשו"ת "אבני שהם" חלק א' סימן י"ז). וכך כתב הגאון רבי שלמה יוסף זוין זצ"ל בספרו "סופרים וספרים" (שי"ט), שלהלכה כולם מברכים על מצה "המוציא" כל השנה, ולא ראינו כאן מי שיברך "בורא מיני מזונות" על המצה כל ימות השנה.

וכן שו"ת "חלקת יעקב" (אורח חיים סימן מח ד"ה ד) מביא את המהרש"ם ו"גינת ורדים" הנ"ל, וכן ב"שדי חמד" מערכת ברכות אות י'. ומסכם ואומר "וכן עמא דבר". כי המנהג פשוט לברך עליהן "המוציא" כל השנה כולה.

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net